

## ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В. Віктор Домонтович. Шлях до абсолюту. Український тиждень. 2019. № 42 (622). URL: <https://tyzhden.ua/viktor-domonotovych-shliakh-do-absoliutu/> (дата звернення: 28.04.2025).
2. Домонтович В. Приборканий гайдамака. *Проза: У 3 т.* Нью-Йорк : Сучасність, 1988. с. 263–295.
3. Махотко М. Романізовані біографії В. Домонтовича: аналіз мотивів : кваліфікац. робота (бакалавр). Київ : НаУКМА, 2021. 58 с.
4. Ярошевич І. Опозиція фольклорної та літературної інтерпретації постаті Сави Чалого : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2018. 19 с.

***Вікторія Шатковська,**  
Тернопільський національний  
педагогічний університет імені В. Гнатюка,  
студентка I курсу (за скороченим терміном навчання)  
факультету філології і журналістики  
Науковий керівник:  
д-р філософії з філології **Олександр Староста***

### **ОБРАЗ ЖІНКИ-ВОЇТЕЛЬКИ В ПОВІСТІ ІВАНА ФРАНКА «ЗАХАР БЕРКУТ»: ОСОБЛИВОСТІ ХАРАКТЕРОТВОРЕННЯ Й ІДЕЙНО-ХУДОЖНЄ НОВАТОРСТВО**

Образ жінки-воїна є надзвичайно важливим в умовах сьогодення, адже неможливо залишатися осторонь, коли в тебе хочуть відібрати рідний дім, землі, «частину душі». Жінка, ніби вовчиця, яка буде до останнього обороняти своїх вовченят, боротися на рівні з чоловіками, мужніми, сильними, сміливими. Жінки здавна вміли стояти за свої інтереси, права, кохання. Вони сміливі, винахідливі, розумні, підступні, холоднокровні. Взяти, хоча б, відому всім з історії княгиню Ольгу, яка заради помсти за смерть князя Ігоря, спалила столицю Іскоростень і

стратила біля 5 тисяч мирних жителів.

Багато письменників яскраво та влучно змальовують образ жінки-воїтельки. Одним з таких прикладів є Мирослава, героїня історичної повісті І. Франка «Захар Беркут». Це один із найяскравіших жіночих образів у творчості Івана Франка. Мирослава – активна, сильна особистість, що ламає традиційні гендерні стереотипи. Автор зображує її як ідеальну героїню, що поєднує жіночу чарівність із чоловічою мужністю та рішучістю. Цю особливість характеротворення, зокрема, відзначив відомий франкознавець І. Денисюк, зауваживши, що «дівчина-лицар Мирослава – чарівна вродою і духом» [1, с. 41].

Вже перша поява Мирослави у творі вказує на її винятковість, яку підмітили мешканці села Тухля – місця, де розгортаються події у творі:

Тухольські громадяни, видячи її, як їхала на лови посеред гостей, гордо, сміло, мов стрімка тополя серед коренастих дубів, з уподобою поводили за нею очима, поговорюючи:

– От дівчина! Тій не жаль би бути мужем. І певно, ліпший з неї би був муж, ніж її батько! [2, с. 11].

Образ Мирослави І. Франко будує на контрасті з її походженням. Дочка боярина, яка зростала в привілейованому середовищі, вона, проте, має світогляд, близький до демократичних ідеалів тухольської громади. Значну роль у цьому відіграло виховання: «Зараз з першого разу видно було, що Мирослава виросла на свободі, що виховання її було мужеське і що в тім прегарно розвиненім дівочім тілі жиє сильний, великими здібностями обдарований дух». [2, с. 11]. Водночас автор повісті відзначає, що хоч дівчина й була неабияк загартована фізично й духовно, проте «ніколи не переставала бути жінчиною: ніжною, доброю, з живим чуттям і скромним, стидливим лицем» [2, с. 12]. Зображуючи красу Мирослави, письменник підкреслює її внутрішню незалежність та моральну автономію.

І. Франко наділяє Мирославу не лише вродою, але й силою характеру, розумом та освіченістю. Вона знається на військовій справі, вміє читати, володіє різними мовами. Її інтелектуальні здібності проявляються в розробці метавок –

машин для кидання каміння: «Я придивлялася не раз таким машинам, що стоять на мурах Галича. Заким іще сонічко вийде з-за Зелеменя, п'ятдесят таких машин буде кидати каміння на голови монголів» [2, с. 117].

Важливим аспектом образу Мирослави є її еволюція від дочки боярина до захисниці тухольської громади. Цей перехід символізує відмову від феодальних цінностей на користь громадських ідеалів. Кульмінацією цього перетворення стає сцена, коли вона відрікається від батька: «Ні, Тугар Вовк живий, але Тугар Вовк перестав бути моїм батьком, відколи... зрадив... свій край і пристав... у службу монголів» [2, с. 103].

Любовна лінія Мирослави та Максима є не лише романтичним сюжетом, але й символічним поєднанням різних соціальних верств. Їхнє кохання долає станові перешкоди і стає символом об'єднання народу перед лицем зовнішньої загрози. Мирослава демонструє непохитну вірність своїм принципам та обраному шляху. Вона готова ризикувати життям заради порятунку коханого і захисту громади. Її рішучість і безстрашність проявляються в сцені, коли вона проникає в монгольський табір: «Я спішила звістити вас, що монголи надходять, перед вечером будуть тут, то щоб ви приготувалися, як їх прийняти» [2, с. 102].

Те, як різні грані особистості Мирослави розкриваються й змінюються в процесі розвитку сюжету, дає змогу простежити певну еволюцію її образу:

| Етап розвитку образу          | Ключові події                                 | Зміни в характері                                            | Символічне значення                                 |
|-------------------------------|-----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|
| Дочка боярина                 | Полювання на ведмеда, знайомство з тухольцями | Внутрішній конфлікт між вихованням і природними схильностями | Протиставлення аристократичної та народної культури |
| Закохана дівчина              | Розвиток почуттів до Максима                  | Подолання соціальних бар'єрів, визнання любові               | Перемога почуттів над становими упередженнями       |
| Учасниця громадської боротьби | Допомога тухольцям, порятунок Максима         | Остаточний розрив з батьком, вибір на користь громади        | Символічний перехід від боярства до народу          |
| Захисниця                     | Організація                                   | Прояв лідерських                                             | Втілення ідеалу                                     |

|       |                                         |                                 |                                 |
|-------|-----------------------------------------|---------------------------------|---------------------------------|
| Тухлі | оборони,<br>керування<br>бойовими діями | якостей, військового<br>таланту | жінки-воїна, жінки-<br>берегині |
|-------|-----------------------------------------|---------------------------------|---------------------------------|

Отже, у повісті «Захар Беркут» І. Франко створив образ дівчини-воїтельки Мирослави як альтернативу типовим жіночим персонажам тогочасної літератури. Вона активна, діяльна, самостійна у своїх рішеннях. Її образ руйнує стереотип про жіночу слабкість та залежність, утверджуючи ідеал жінки-воїна, жінки-громадянки.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк І. Історична белетристика Івана Франка. *Літературознавчі та фольклористичні праці: У 3 т., 4 кн.* Львів, 2005. Т. 2: Франкознавчі дослідження. С. 21–46.
2. Франко І. Захар Беркут. *Зібрання творів: У 50 т.* Київ : Наукова думка, 1978. Т. 16. С. 7–154.